законодавчому рівні, так і на рівні правозастосування, призводить до низки негативних наслідків, а саме: неналежного виконання міжнародно-правових зобов'язань держави; підриву довіри до правової системи України як з боку європейських інституцій, так і з боку громадян; посилення моніторингу з боку Ради Європи; гальмування процесів європейської інтеграції та накопичення системних проблем у сфері захисту прав людини.

Таким чином, формалізм перетворює процес виконання рішень ЄСПЛ з інструменту правового розвитку та вдосконалення правової системи України на практику декларативного виконання, де формальна відповідність критеріям переважає над реальним захистом прав людини.

Список використаних джерел:

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text
2. «Сукачов (заява № 14057/17), група справ Невмержицький (заява № 54825/00), група справ Яковенко (заява № 15825/06) та група справ Мельник (заява № 72286/01) проти України»: рішення Комітету міністрів Ради Європи CM/Del/Dec(2025)1537/H46-43 від 17 вересня 2025 р. URL: https://minjust.gov.ua/files/general/2025/09/30/20250930172420-36.pdf
3. Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text
4. Група справ «Юрій Миколайович Іванов, група Жовнер і Бурмич та інші проти України» (заяви №№ 40450/04, 56848/00, 46852/13): рішення Комітету міністрів Ради Європи CM/Del/Dec(2025)1531/H46-41 від 12 червня 2025 р. URL: https://minjust.gov.ua/files/general/2025/07/08/20250708130207-63.pdf

Хорт Ігор Володимирович, *головний спеціаліст відділу політики національного спротиву Управління політики національного спротиву Міністерства оборони України, кандидат юридичних наук, доцент*

СТАН ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗПОДІЛУ КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕРЖАВНИХ (ВІЙСЬКОВИХ) АДМІНІСТРАЦІЙ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Зі змісту статей 17, 65 Конституції України вбачається, що захист держави, забезпечення її безпеки є найважливішими функціями всього Українського

народу. Військова служба – це конституційний обов'язок громадян України, який полягає у забезпеченні оборони України, захисті її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Досвід України свідчить про те, що в умовах гібридної війни, її високої динаміки, величезних і багатовимірних наслідків наявні безпекові механізми не завжди спрацьовують або виявляються недостатніми. Інтенсивність російських атак, масштаби наслідків та обмежені спроможності української держави зумовлюють нагальну потребу залучення потенціалу всього суспільства.

З початку повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України система національного спротиву набула ключового значення для забезпечення обороноздатності держави, стійкості суспільства та ефективного використання потенціалу громадян у захисті територіальної цілісності України.

Підготовка цивільних громадян до протидії ворогу є невід'ємною складовою нашої обороноздатності та одним із чинників стримування ворога. Це також один із драйверів стійкості та згуртованості суспільства.

В Україні базовим нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX «Про основи національного спротиву» (далі – Закон 1702) [1], який визначає правові та організаційні засади національного спротиву, його складові, а також завдання і повноваження сил безпеки і сил оборони.

Одним із важливих рішень держави у сфері національного спротиву є прийняття Кабінетом Міністрів України постанови від 18.04.2025 № 478 «Про функціонування центрів підготовки до національного спротиву» (далі − Постанова), яка затверджує порядок створення та функціонування центрів, а також вимоги до їх діяльності [2].

Як правова підстава для запровадження правового регулювання у вступній частині Постанови вказані частина четверта статті 7 та пункт 6 частини першої статті 12 Закону України «Про основи національного спротиву» [1]. Як зазначено у пункті 3 Порядку створення та функціонування центрів підготовки до національного спротиву, затвердженого Постановою, центри підготовки громадян до національного спротиву (далі − Центри) створюються з метою формування у громадян України патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття ними знань та практичних вмінь, необхідних для захисту України, зокрема, через реалізацію виконання типових програм підготовки громадян України до національного спротиву (далі – типові програми), затверджених наказами Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил [2].

Центри створюються в областях та м. Києві у формі комунальної організації (установи, закладу).

Створення Центрів в Автономній Республіці Крим, м. Севастополі, Донецькій, Луганській та Херсонській областях буде можливе після здійснення деокупаційних та стабілізаційних заходів.

У складі організаційної структури Центру в установленому законодавством порядку можуть утворюватися відокремлені підрозділи (філії) в окремих

населених пунктах області, районах у містах. Відповідні сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх утворення) ради сприяють виділенню приміщень, навчальних матеріально-технічних засобів, забезпечують розміщення Центрів. Вони повинні відповідати санітарно-технічним, безпековим та іншим вимогам для проведення навчань, тренувань і зберігання обладнання та навчальної зброї.

Ініціювання створення Центру здійснює голова (начальник) обласної, Київської міської держадміністрації (військової адміністрації) в рамках виконання цільової регіональної програми у сфері оборони, затвердженої обласною/Київською міською радами.

Довідково: *Відповідно до запровадження особливостей у сфері реалізації публічно-владних управлінських функцій, передбачених Законом України від 12 травня 2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» та Указів Президента від 24 лютого 2022 року № 64\2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій».*

Також, керівників Центрів призначають обласні ради за поданням обласних військових адміністрацій.

Довідково: *на посаду керівника центру може бути призначена особа, яка: має не нижче ніж перший (бакалаврський) рівень вищої освіти;*

має стаж служби на керівних посадах у військових формуваннях, правоохоронних органах, сферах цивільного захисту або досвід роботи на посадах науково-педагогічних або педагогічних працівників в закладах освіти не менш трьох років;

знає основи законодавствА у сфері національного спротиву, утвердження української національної та громадянської ідентичності;

вільно володіє українською мовою.

Насамперед перевага надається особам, які звільнені з військової служби, є ветеранами війни або ветеранами військової служби.

Інструкторський склад центру проходить обов'язкову підготовку, сертифікацію професійних навичок у визначених вищих військових навчальних закладах за типовою програмою підготовки інструкторів для проведення занять з підготовки громадян до національного спротиву, розробленою та затвердженою Командувачем Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

Станом на 30 травня 2026 року у 22 центрах підготовки громадян до національного спротиву та їх відокремлених підрозділах (філіях) працює 300 інструкторів, з яких 209 – ветерани із бойовим досвідом (70 %).

Так, пропозиція голови (начальника) обласної, Київської міської держадміністрації (військової адміністрації) щодо створення Центру разом з проектом Положення про центр – комунальну організацію (установу, заклад) та кандидатурою керівника Центру подається на розгляд обласної, Київської міської ради у формі обґрунтованого подання, яке включає: аналіз потреб регіону в підготовці громадян до дій у рамках національного спротиву; місце для

розташування центру; строки та етапи створення Центру; попередній план матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення Центру; прогнозовані джерела фінансування та оцінку необхідних витрат.

Проект Положення про Центр розробляється на основі Примірного положення про комунальну організацію (установу, заклад) обласної/Київської міської ради «Обласний/Київський міський центр підготовки громадян до національного спротиву» обласної/Київської міської ради «Обласний/Київський міський центр підготовки громадян до національного спротиву», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2025 р. № 478 [2].

Обласна/Київська міська рада затверджує відповідну регіональну програму (у якій визначаються відповідальні за проведення заходів, обсяг фінансування), Положення про Центр та призначає керівника Центру.

Після прийняття рішення про створення Центру та затвердження Положення обласна/Київська міська рада інформує про це населення через офіційні веб-сайти, медіа та інші доступні комунікаційні канали.

Станом на 30.05.2026 року у 21 області та місті Києві створено Центри: Вінницькій, Волинський, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях.)

Обласна/Київська міська рада, обласна, Київська міська держадміністрація (військова адміністрація) здійснюють контроль за ефективністю функціонування Центру, а саме: здійснюють оцінювання відповідності діяльності Центру затвердженим планам роботи; проводять перевірку цільового використання бюджетних коштів та інших ресурсів, залучених для функціонування Центру.

Крім того, на обласні/Київську міську державні (військові) адміністрації покладаються обов’язки щодо контролю, моніторингу й оцінки їх діяльності зі щоквартальним звітуванням Міноборони. Сили територіальної оборони Збройних Сил України затверджують Типові програми підготовки громадян до національного спротиву (Затверджено типові програми тривалістю 48 та 108 годин), а керівниками Центрів та інструкторами призначають передусім ветеранів війни.

Висновки.

Разом з тим, необхідно зазначити, у подальшому, в межах формування і реалізації політики у сфері підготовки громадян України до національного спротиву Верховною Радою України прийнято та підписано Президентом України Закон України від 25.03.2026 року № 4826-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань підготовки громадян до національного спротиву» (далі – Закон 4826) [3].

Цим Законом 4826 були проведені уточнення проблемних питань, які потребували вирішення щодо розподілу компетенції органів місцевого самоврядування та державних (військових) адміністрацій в умовах створення

нової системи підготовки громадян України до національного спротиву, нормативного-правового врегулювання, організації, матеріально-технічного, навчально-методичного забезпечення, створення та функціонування Центрів на базі комунальних установ органів місцевого самоврядування, а саме:

вводяться посади заступників голів обласних, районних та Київської міської державних адміністрації з питань оборони;

визначено профільний структурний підрозділ в державних (військових) адміністраціях (підрозділ національного спротиву), який відповідає за організацію та ефективне функціонування Центрів підготовки громадян до національного спротиву;

уточнені повноваження обласних та районних рад, сільських, селищних та міських рад щодо сприяння та організації виконання заходів підготовки, її фінансування, прийняття рішень про створення центрів, виділення коштів на фінансування центрів та філій центрів, прийняття рішень про виділення центрам земель, приміщень, навчальних матеріально-технічних засобів, забезпечення розміщення філій;

унормовано порядок утворення та функціонування Центрів, визначено відповідальні органи за фінансування їх діяльності, передбачено фінансування діяльності Центрів не тільки за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів, а також і за рахунок коштів Державного бюджету України;

Центрам надано право відкривати стрілецькі тири, стрільбища та стенди за погодженням з підрозділом національного спротиву обласних/ міста Києва державних (військових) адміністрацій та в порядку визначеному Міністерством внутрішніх справ, забезпечувати їх функціонування та використовувати у них вогнепальну зброю та боєприпаси до неї, необхідні для виконання практичних вправ із стрільби;

Центрам надано право укладати з юридичними особами, фізичними особами – підприємцями, які здійснюють господарську діяльність з функціонування стрілецьких тирів, стрільбищ та мисливсько-спортивних стендів та є функціонуючими об’єктами дозвільної системи органів внутрішніх справ, договори про надання послуг у сфері підготовки громадян України до національного спротиву за погодженням з підрозділом національного спротиву обласних/ міста Києва державних (військових) адміністрацій та планувати заходи підготовки з використанням їх об’єктів матеріально-технічної бази.

Список використаних джерел:

1. Про функціонування центрів підготовки до національного спротиву: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2025 р. № 478. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/478-2025-п#Text
2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX . URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань підготовки громадян до національного спротиву . Закон України від 25.03.2026 р. № 4826-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4826-20#Text